

Atsiliepinimas apie Lenkijos geografijos vadovėlį ir juose esamą informaciją apie Lietuvą

Edward Dudek, Jan Wojcik, Robert Wers. Geografia. Polska, Lizawice, 2018. Vadovėlis skirtas vidurinei mokyklai, 7 klasei, parengtas pagal naują pagrindinio ugdymo programą.

Pirmas skyrius – *Srodowisko* (Aplinka), 74 psl., 15 temų. Pirmame skyriuje nagrinėjama Lenkijos geografinė ir geopolitinė padėtis, gamtinės sąlygos, geologinė sąranga, apledėjimai ir jų įtaka dabartiniam Lenkijos paviršiui, kiti veiksniai formavusieji ir tebeformuojantys dabartinį paviršių, Lenkijos klimatas, klimato tipai ir klimatą lemiantys veiksniai, paviršiniai vandenys, pagrindinių vidaus vandenų objektų apžvalga, dirvožemiai ir jų įvairovė, miškai, gamtos apsauga, naudingosios iškasenos, žemės naudmenų pasiskirstymas, Baltijos jūra. Skyrius gausiai iliustruotas teminiais žemėlapiais, schemomis, diagramomis, nuotraukomis.

Antras skyrius - *Spoleczeństwo i Gospodarka* (Visuomenė ir ūkis), 83 psl., 17 temų. Antrame skyriuje nagrinėjama Lenkijos gyventojų skaičius ir jo kaita, natūrali gyventojų kaita, gyventojų etninė, amžiaus ir lyties struktūra, Lenkijos gyventojų pasiskirstymas ir tankumas, Lenkijos gyventojų emigracija ir kitų tautybių žmonių imigracija, pagrindinės išorinės ir vidinės migracijos kryptys, išpažįstamos religijos, urbanizacijos procesai, Lenkijos žmoniškieji darbo išteklių ir jų įsidarbinimo galimybės užsienyje, nedarbo lygis, gyventojų verslai susiję su žemės ūkiu, Lenkijos peramonės struktūros kaita, paslaugų rūšys ir reikšmė Lenkijos ekonomikai, Transporto rūšys ir sistema, Baltijos jūros pakrantės ekonomikos vystymosi procesai, turizmo sąlygos, Lenkijos gamtos ir kultūros paveldo objektai, Lenkijos vaidmuo ir svarba Europoje ir pasaulyje,

Trečias skyrius - *Relacje człowiek a Środowisko* (Gamtos ir žmonių ryšiai), 51 psl., 12 temų. Trečiame skyriuje analizuojama potvynių grėsmės Žemutinėje Silezijoje, Mažoje Lenkijoje (w Małopolsce), energijos rūšys gaunamos iš atsinaujinančių šaltinių, pateikiama didžiausių Lenkijos miestų plėtra ir jos perspektyvos (Varšuvos, Krokuvos, Vroclavo, Pajūrio miestų), pokyčiai didžiausiuose Lenkijos aglomeracijose.

Ketvirtas skyrius – *Moj region – Moja ojczyzna* (Mano reionas - mano tėvynė), 47 psl. Ketvirtas vadovėlio skyrius yra skirtas mokinių projektiniams darbams ir savarankiškai atliekamoms užduotims. Yra pateikta bendro pobūdžio trijų išnagrinėtų skyrių medžiaga ir mokiniai turi pasirinkti bei išsamiai išanalizuoti savo gyvenamąjį regioną. Skyrius suskirstytas temomis, kurių pagrindu mokiniai turi parengti savo savarankiškus darbus. Pvz., Mano regionas yra turizmo zona - pėsčiųjų turas (Mój region obszarem turystycznym – wycieczka piesza), Ekonominis vystymasis mano regione (Rozwój gospodarki w moim regionie), Mano „maža tėvynė“ - sienos ir gamtinės aplinkos savybės (Moja „mała ojczyzna” – granice i cechy środowiska przyrodniczego). Iš viso pateikta 10 temų mokinių savarankiškam gimtojo regiono studijavimui ir įvairių įdomių užduočių atlikimui.

Metodologinis lygis. Vadovėlis gausiai iliustruotas – nuotraukos, informatyvios schemas, kartoschemas, diagramos, žemėlapiai išskirtos kiekvienos temos svarbiausios sąvokos, kiekviena tema prasideda kartojimo užduotimis ar klausimais susijusiais su nagrinėjama tema, tekstuose

svarbiausia informacija paryškinta, o pirmą kartą nagrinėjamos sąvokos išskirtos raudona spalva. Kiekvieną temą užbaigia temą apibendrinantys teiginiai (*To jest wazne*) bei klausimai ir užduotys (*Sprawdz swojā wiedze*). Taip pat pasitaiko mokinių savarankiško darbo reikalaujančių užduočių ir klausimų po tam tikrų potemių. Metodiškai svarbus momentas – išskirtos ir paryškintos temų dalys *Warto wiedziec*. Tai įdomūs įsimintini faktai papildantys temas. Kiekviename skyriuje palikta vietos savarankiškam mokinių darbui. Pavyzdžiui, pirmame skyriuje yra numatyta atskira praktinė pamoka (ar pamokos, mokytojo nuožiūra) darbui su Lenkijos žemėlapiais. Labai svarbu, kad Lenkija yra nagrinėjama kitų Europos šalių kontekste – nuolat pateikiami palyginamieji gamtiniai, ekonominiai ir socialiniai pavyzdžiai (pvz., paviršiaus, gyventojų sudėties, urbanizacijos, darbo išteklių ir t.t.). Taip pat net atskira tema yra skirta išanalizuoti Lenkijos vaidmenį ir svarbą Europoje ir pasaulyje.

Recenzento nuomone ypatingai metodiškai naudingas mokiniams yra ketvirtas skyrius (Mano regionas - mano tėvynė), kuris skirtas projektiniams darbams ir savarankiškai atliekamoms užduotims. Iš viso pateikta 10 temų mokinių savarankiškam gimtojo regiono studijavimui ir įvairių įdomių užduočių atlikimui. Skyriuje gausu iliustracijų, įsimintinų įdomių faktų, atlikti darbus padedančių schemų ir diagramų.

Apibendrinant galima teigti, kad šis vadovėlis skatina mokinių mąstymą, dalykinių geografinių gebėjimų bei socialinės kompetencijos ugdymą. Tačiau verta pastebėti, kad antrame vadovėlio skyriuje pasitaiko nemažai dalykinių klaidų, ypač nagrinėjant su Lenkijos demografinę situacija susijusią informaciją. Pvz., 99 psl. yra pateikta neatitinkanti tikrovės Lenkijos tautinė sudėtis. Taip pat verta atkreipti dėmesį į temas susijusias su migracijomis (95 psl.). Pateikti emigracijos duomenys galėtų būti patikslinti besiremiant kitais šaltiniais. Lenkijos pramonės suskirstymu. Pvz., kasybos pramonė priskirta antrajam ūkio sektoriui. Blieka apgailestauti, kad vadovėlio autoriai nėra pateikę šaltinių kuriais remiantis rašė vadovėlį. Taip pat pasitaiko klaidų pateikiant informaciją apie Lietuvą (žemiau plačiau apie tai).

Paskutiniai vadovėlio puslapiai galėtų būti skirti internetinėms nuorodomis į esmines statistinių duomenų bases, kuriose moksleiviai galėtų patys rasti naujausią ir patikimą informaciją. Tai būtų naudinga, nes vadovėlyje esanti statistika yra greitai senstanti. Tokios internetinės nuorodos sudarytų galimybes išsamiau palyginti pasaulio šalių demografinius, ekonominius ar socialinius rodiklius, ugdyti gebėjimus analizuoti ir interpretuoti statistinę medžiagą.

Informacija apie Lietuvą. Kadangi vadovėlis yra skirtas nagrinėti Lenkijos gamtą ir ūkį, informacijos apie Lietuvą beveik nėra Lietuva yra pavaizduota Europos bendruose gamtiniuose ir įvairiuose teminiuose žemėlapiuose (p. 4, 5, 13, 23, 28, 47, 50 (Wilno), 53 (Litwa, Klaipeda, Nemen), 73, 87, 248. Informacija apie Lietuvą pateikta 99 puslapyje minint Lenkijos tautinę sudėtį. Lentelėje pateikti duomenys apie šalyje gyvenančius lietuvius. Anot vadovėlio autorių jų yra apytiksliai 20-30 tūkstančių. Remiantis kitais šaltiniais lietuvių Lenkijoje yra per pusę mažiau.

Vadovėlio 5 puslapyje yra nurodytas Lietuvos Lenkijos ilgis – 104 km. Šis skaičius suapvalintas. Tikrasis ilgis 104,3 km (šaltiniai Lietuvos statistikos departamentas www.stat.gov.lt ir Valstybės sienos apsaugos tarnybos tinklapis <http://www.pasienis.lt>)

Kitas 6 puslapyje apie Lietuvą pateiktas faktas verčia suabejoti informacijos patikimumu. Teigiama, kad Lietuva atgavo nepriklausomybę 1991 m. rugsėjo 6 dieną. Citata: „Niepodległość uzyskały wówczas Ukraina (24 VIII 1991 r.), Białoruś (28 VIII 1991 r.) i Litwa (6 IX 1991 r.).“

Powstało także nowe państwo – Federacja Rosyjska (IV 1991 r.). Nastąpił również rozpad Czechosłowacji (I I 1993 r.) na Republikę Czeską i Słowację“(1 skyrius, 1 tema, 6 psl.).

Išvados:

1. Recenzuotas vadovėlis yra gero teorinio ir dalykinio lygio, gerai, gausiai ir įdomiai iliustruotas įvairaus mastelio žemėlapiais, diagramomis, kartoschemomis, schemomis, nuotraukomis. Vadovėlyje gausu įdomių ir aktualių pavyzdžių, yra temas apibendrinantys teiginiai, teorinės ir praktinės užduotys. Kai kurios temos yra papildytos svarbia informacija arba įdomiais faktais. Tačiau paskutiniai vadovėlio puslapiai gali būti panaudoti naudingai mokiniui informacijai pateikti. Pvz., sąvokų žodynėliui, naudingoms šaltinių nuorodoms ir t.t.

2. Recenzuotame vadovėlyje informacijos apie Lietuvą beveik nėra. Lietuva pavaizduota Europos ir Lenkijos gamtiniuose žemėlapiuose, kituose teminiuose Europos žemėlapiuose. Pateikta informacija yra korektiška, tačiau nevisai teisinga, neaiškūs informacijos duomenų šaltiniai.

3. Vadovėlyje pasitaiko nemažai dalykinių klaidų. Ypač antrame skyriuje. Tad vadovėlio autoriams verta patikrinti ir nurodyti klaidingos informacijos šaltinius.

Doc. Dr. Regina Venckienė
Vytauto didžiojo universitetas,
Švietimo akademija,
Socialinio ugdymo programų grupė
El. paštas: regina.venckiene@vdu.lt

Tel. 8 (5) 2339510

Przegląd podręczników_05 2019

Edward Dudek, Jan Wojcik, Robert Wers. Geografia. Polska, Lizawice, 2018.

Podręcznik przygotowany zgodnie z nową podstawą programową dla klasy 7. Podręcznik składa się z 6 odcinków: *Srodowisko, Społeczeństwo i Gospodarka, Relacje człowiek a Środowisko, Moj region – Moja ojczyzna.*

Metodologiczny poziom podręcznika. Ilustracje podręczników uzupełniają tekst: różne mapy, skalę, cartoschemes, wykresy, zdjęcia, tabeli. Ilustracje obejmują około jednej trzeciej objętości podręcznika. Doskonale uzupełniają tekst i sprawiają, że podręcznik jest bardziej atrakcyjny i zrozumiały. Na końcu każdej sekcji przedstawiono krótkie podsumowanie i kilka praktycznych zadań. Po każdym rozdziale podaje się również istotne i ponumerowane wnioski (*To jest ważne*) oraz zadania podsumowujące dla całego odcinka (*Sprawdź swoją wiedzę*). Warto wspomnieć o innym pozytywnym aspekcie - każdy temat zaczyna się od **ciekawego wstępnego zadania**. Na przykład 2 tema – „Przedstaw główne różnice między siatką geograficzną a siatką kartograficzną“.

Moim zdaniem podręcznik jest odpowiednio przygotowany metodycznie. Każdy temat jest uzupełniany ogólnymi informacjami geograficznymi *Warto wiedzieć*. Kluczowe pojęcia podręcznika są wyróżnione, nowe koncepcje i terminy są podświetlone na czerwono. Podręcznik zawiera kilka interesujących badań lub działań związanych z projektem. Zadania są bogato ilustrowane, wiele schematów, zdjęć i map.

Moim zdaniem czwarty rozdział (Mój region - Moja ojczyzna), który jest przeznaczony do pracy nad projektami i wykonywania własnych zadań, jest szczególnie użyteczny metodycznie dla uczniów. Dostarczono łącznie 10 tematów do samodzielnego studiowania rodzimego regionu i różnych interesujących zadań. Na przykład Mój region obszarem turystycznym – wycieczka piesza, Rozwój gospodarki w moim regionie, Moja „mała ojczyzna” – granice i cechy środowiska przyrodniczego i tak dalej. Rozdział jest pełen ilustracji, interesujących faktów, warsztatów i wykresów.

Podsumowując można powiedzieć że podręcznik zachęca uczniów do myślenia, rozwija kompetencje zawodowe i kompetencji społeczne.

Jednak warto zauważyć, że ostatnie strony mogą być wykorzystywane do odniesienia online podstawowych baz danych statystycznych, gdzie uczniowie mogą znaleźć najnowsze i najbardziej wiarygodne informacje. Ta informacja mogłaby być wykorzystana do porównania wskaźników demograficznych, gospodarczych i społecznych na świecie, pomogłoby rozwinąć zdolności do analizy i interpretacji materiału statystycznego.

Informacja o Litwie. Ponieważ podręcznik ma na celu zbadanie natury i gospodarki Polski, prawie nie ma informacji o Litwie. Litwa jest przedstawiona na europejskich i polskich mapach na tych stronach 4, 5, 13, 23, 28, 47, 50 (Wilno), 53 (Litwa, Klaipeda, Nemen), 73, 87, 248.

Informacje na temat Litwy podano na stronie 99, gdzie jest analizowany skład narodowy Polski. Tabela zawiera dane o Litwinach mieszkających w kraju. Według autorów podręcznika jest ich około 20-30 tysięcy.

Na stronie 5 podręcznika długość litewskiej Polski wynosi 104 km. Ta liczba jest zaokrąglona. Rzeczywista długość wynosi 104,3 km.

Inny fakt przedstawiony na stronie 6 dotyczący Litwy kwestionuje wiarygodność informacji. Autory twierdzą, że Litwa odzyskała niepodległość 6 września 1991 roku.

Wnioski:

1. Recenzowany podręcznik mają dobry poziom teoretyczny i metodologiczny, dobrze i ciekawie zilustrowane mapami, wykresami, diagramami i zdjęciami. Podręcznik zawiera wiele interesujących i odpowiednich przykładów, podsumowujących tematy, zadania teoretyczne i praktyczne. Niektóre tematy są uzupełniane ważnymi informacjami lub interesującymi faktami.
2. W recenzowanym podręczniku prawie nie ma informacji o Litwie. Litwa znajduje się na europejskich i polskich mapach naturalnych, w innych mapach tematycznych Europy. Podane informacje są poprawne.